

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено сутність категорії «механізм управління» та надано авторське бачення поняття «механізм управління фінансовими ресурсами підприємства». Розглянуто особливості формування механізму управління фінансовими ресурсами підприємства.

Ключові слова: управління, підприємство, механізм, фінансові ресурси, структура джерел фінансування.

GROMOVA A.

Vinnytsia Trade and Economic Institute of KNTEU

FORMATION OF MANAGEMENT MECHANISM OF FINANCIAL RESOURCES OF THE ENTERPRISE

In today's dynamic economic conditions, financial resources of the company play a decisive role in the effective functioning of enterprises and is a determining factor in the process of expanded reproduction. The effectiveness of managing the financial resources of an enterprise depends on its ability to succeed on the market. Properly organized management is a necessary component for the successful organization of work in a context of rigid business competition. The mechanism of financial resources management is a system of goals, functions, principles, methods, tasks and management tools that interact with each other and ensure the effective formation, placement and use of financial resources of the enterprise. The mechanism of management of financial resources of enterprises includes the subject and object of management, that is, the controlling and managed subsystem. The control subsystem operates through organizational and economic tools and providing a subsystem that includes personnel, financial, information, regulatory, methodological, technical, organizational support, impacts on a managed subsystem, which allows achieving the goal, that is, optimizing the structure of sources of financing activities enterprises Formation of an effective mechanism for managing financial resources will contribute to solving one of the most important problems of modern economics – increasing competitiveness and strengthening the market position of the enterprise. The financial resources management mechanism must meet certain requirements, namely: the components must be closely interrelated; all measures on the management of financial resources should not contradict the development strategy of the enterprise, should be adequate to the goals and objectives of the enterprise development; orientation of the mechanism to achieve a positive economic outcome. Improvement of the financial resources management system is one of the key factors in improving the efficiency of financial and economic activity, on which the stable functioning, dynamic development and profitability of the subject of economic activity depend on it. Formation of an effective mechanism for managing financial resources will contribute to solving one of the most important problems of modern economics - increasing competitiveness and strengthening the market position of the enterprise.

Keywords: management, enterprise, mechanism, financial resources, structure of sources of financing.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Системні трансформаційні перетворення вітчизняної економіки в умовах нестабільності й невизначеності зумовлюють необхідність забезпечення гнучкості та фінансової стійкості вітчизняних підприємств. Однією з найбільш гострих проблем, що стримують розвиток суб'єктів господарювання, є проблема ресурсного забезпечення підприємств. Неприятливі умови зовнішнього фінансування, скорочення обсягів бюджетних асигнувань, брак власних коштів спонукають вітчизняні підприємства до підвищення якості управління фінансовими ресурсами. Формування ефективної системи управління фінансовими ресурсами та розробка дієвого механізму управління фінансовими ресурсами на вітчизняних підприємствах дозволить забезпечити максимізацію прибутку підприємства, мінімізацію рівня фінансового ризику, сформувати оптимальну структуру капіталу, забезпечити дотримання строків виконання зобов'язань підприємства, сприятиме економічному та соціальному розвитку й зростанню ділової активності.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Вагомий внесок у висвітлення різних аспектів ефективного управління фінансовими ресурсами підприємств було зроблено в роботах таких вітчизняних та зарубіжних вчених: А. Азімова, І. Балабанова, І. Бланка, Ю. Воробйова, В. Завгороднього, В. Ковальової, М. Крейніної, В. Опаріна, С. Покропивного, В. Родіонової, Б. Холода, А. Чупіса, А. Шеремета, С. Юрія та інших. Віддаючи належне здобуткам науковців, слід вказати на об'єктивну необхідність подальшого поглиблення теоретичних досліджень і практичних розробок націлених на розробку дієвого механізму управління фінансовими ресурсами підприємства як ефективного інструменту формування оптимальної структури капіталу та забезпечення ефективної діяльності підприємства.

Метою дослідження є дослідження особливостей формування механізму управління фінансовими ресурсами підприємства.

Основний матеріал дослідження. В сучасних динамічних умовах господарювання фінансові ресурси підприємства виконують вирішальну роль в ефективному функціонуванні підприємств і є

визначальним фактором процесу розширеного відтворення. Управління фінансовими ресурсами являє собою систему інструментів, методів, форм розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із процесами формування, розподілу й використання фінансових ресурсів для досягнення стійкого фінансового стану й ефективної діяльності підприємства. Від ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства залежить його спроможність досягти успіху на ринку. Правильно організоване управління є необхідним складником для успішної роботи організації в умовах жорсткої ділової конкуренції [1, с. 16].

Управління фінансовими ресурсами є досить складним етапом фінансового планування, який потребує від фінансового менеджера високого рівня фахової підготовки у сфері не тільки фінансів, а й вищої математики та програмування підприємств та включає основні три етапи:

- виявлення та формулювання проблеми чи задачі управління фінансовими ресурсами підприємств, що повинна бути вирішена на базі використання минулого досвіду та наявних даних;
- прийняття управлінського рішення щодо використання фінансових ресурсів та його реалізація;
- аналіз результатів прийнятого рішення з погляду можливих способів його модифікації чи зміни, а також врахування його результатів в процесі нагромадження досвіду, який може бути використаний в майбутньому [9, с.157].

Управлінні фінансовими ресурсами підприємств відбувається на трьох рівнях – стратегічному, тактичному та оперативному (рис. 1).

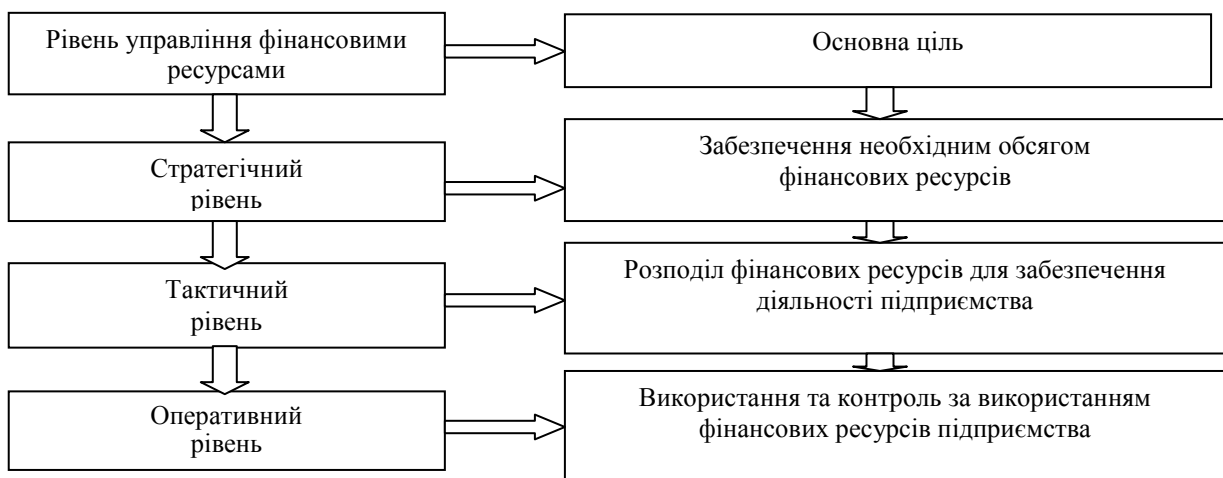

Рис. 1. Рівні управління фінансовими ресурсами

В основі системи управління фінансовими ресурсами підприємства лежать три складові: управління формуванням фінансових ресурсів, управління розміщенням фінансових ресурсів та управління використанням фінансових ресурсів, або їхнім функціонуванням.

В основу системи управління формуванням фінансових ресурсів покладена концепція їх структури. У науковій літературі виділяють різні методи оптимізації капіталу як основного елементу фінансової безпеки підприємства, зокрема І.А. Бланк розглядає такі [2, с. 188]: метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості; метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків; метод оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності.

Система розміщення фінансових ресурсів пов'язана з прийняттям рішень щодо раціональної структури засобів підприємства – визначення напрямів фінансування. Система використання фінансових ресурсів націлена на ефективне вкладення коштів з метою досягнення стратегічних цілей діяльності підприємства.

Концепція управління фінансовими ресурсами підприємства має включати ряд етапів, а саме: визначення цілей управління фінансовими ресурсами, аналіз їх обсягу та ефективності використання, формування стратегії управління фінансовими ресурсами, формування механізму управління фінансовими ресурсами та моделі моніторингу.

Однією з головних проблем управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання є відсутність концептуальних основ побудови і функціонування механізму управління, який дозволить здійснювати ефективний вибір джерел фінансування діяльності підприємства, оптимізувати структуру фінансових ресурсів та підвищити фінансову стійкість та ліквідність підприємства.

На основі аналізу фахової економічної літератури варто зазначити, що в різних контекстах термін «механізм» тлумачиться по-різному. В економічній енциклопедії механізм трактується як система, пристрій, спосіб, що визначають порядок певного виду діяльності [3, с. 355]. Схоже визначення можна зустріти і у

економічному словнику під редакцією А.Н. Азріліяна, де механізм визначено як послідовність станів процесів, які визначають собою які-небудь дії, явища; система, пристрій, який визначає порядок якогось виду діяльності [4, с.401]. Оскільки механізм є складним динамічним процесом або комплексом систематично повторюваних процесів, а порядок його роботи витікає з функціонування усього комплексу, то можна стверджувати, що механізм існує в цілісному об'єкті і будь-яких якісних характеристиках, що створюють єдине ціле [5, с. 92]. Механізм може включати в себе декілька самостійних механізмів, підсистем чи підмеханізмів різної природи.

Не існує однозначного тлумачення і поняття «механізм управління». Так, А. Л. Гапоненко та А. П. Панкрухіна тлумачать «механізм управління» як сукупність засобів і методів управління, реалізація яких визначає можливість цілеспрямованого руху системи [6].

В. С. Пономаренко та О. М. Ястремська розкривають суть механізму через висвітлення об'єктивного компонентного переліку та мети його узгодження. У їхньому трактуванні «механізм управління» підприємством – це сукупність форм, структур, методів і засобів управління, об'єднаних спільною метою, за допомогою яких здійснюються поєднання й узгодження суспільних, групових і приватних інтересів, забезпечується функціонування й розвиток підприємства як соціально-економічної системи [7].

За твердженням А. Кульмана, «механізм управління» – це природна система, необхідний зв'язок, притаманний різним економічним явищам, що містить певну послідовність економічних явищ. Його складовими елементами одночасно виступають вхідне, вихідне явища і увесь процес, який відбувається між ними [8, с. 13–14].

С. М. Рогач розглядає механізм управління як складову частину системи управління, що забезпечує дієвий вплив на фактори, стан яких обумовлює результат діяльності об'єкту управління. При чому, якщо мова йде про внутрішні фактори управління підприємством, слід використовувати поняття «механізм управління підприємством», якщо про зовнішні – «механізм взаємодії з іншими підприємствами і організаціями» [9].

З. П. Румянцева вважає, що «механізм управління» являє собою сукупність таких елементів, як організаційні форми і структури управління, методи і важелі впливу, що забезпечують ефективну реалізацію цілей і найбільш повно задовольняють суспільні, колективні та індивідуальні інтереси та потреби [10].

А. В. Куценко трактує «механізм управління» як оптимальну сукупність форм, структур, методів, засобів і функцій управління, які покликані сприяти цілеспрямованому оперативному регулюванню діяльності за напрямками управління ефективністю для забезпечення відповідності фактичного стану підприємства заданим параметрам [11, с. 42].

Узагальнюючи вище наведені визначення та трактування, варто зазначити, що під «механізмом управління фінансовими ресурсами» слід розуміти систему цілей, функцій, принципів, методів, завдань та інструментів управління, що взаємодіють між собою та забезпечують ефективне формування, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства.

Механізм управління фінансовими ресурсами підприємств включає суб'єкт і об'єкт управління, тобто керуючу і керовану підсистему. Керуюча підсистема діє за допомогою організаційних та економічних інструментів та забезпечувальної підсистеми, яка включає кадрове, фінансове, інформаційне, нормативно-правове, методичне, технічне, організаційне забезпечення, здійснює вплив на керовану підсистему, що дозволяє досягти поставленої мети, тобто оптимізувати структуру джерел фінансування діяльності підприємства.

Механізм управління фінансовими ресурсами повинен відповідати певним вимогам, а саме: складові повинні мати тісний взаємозв'язок; усі заходи щодо управління фінансовими ресурсами не повинні суперечити стратегії розвитку підприємства, мають бути адекватні цілям і завданням розвитку підприємства; орієнтація механізму на досягнення позитивного економічного результату.

Висновки. Таким чином, удосконалення системи управління фінансовими ресурсами є одним із ключових чинників підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності, від нього залежить стабільне функціонування, динамічний розвиток та прибутковість суб'єкта господарювання. Формування дієвого механізму управління фінансовими ресурсами сприятиме вирішенню однієї з найважливіших проблем сучасного господарювання — підвищення конкурентоспроможності та зміцнення ринкової позиції підприємства.

Література

1. Рудченко І. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства / І. В. Рудченко // Сучасні питання економіки і права. – 2011. – Вип. 1. – С. 16–19.
2. Бланк Й. А. Управление капиталом / Й. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 576 с.
3. Економічна енциклопедія : у 3 т. Т. 1 / [ред. кол. : Мочерний С. В. та ін.]. – К. : Видавничий центр "Академія", 2002. – 952 с.
4. Краткий экономический словарь / под ред. А.Н. Азрилияна. – М. : Институт новой экономики, 2001. – 1088 с.

5. Селезньова О. О. Сутність організаційно-економічного механізму управління ринковою діяльністю роздрібних торговельних підприємств / О. О. Селезньова // Экономика и управление. – 2013. – № 1. – С. 92–97.
6. Теория управления / под общ. ред. А. Л. Гапоненко, А. П. Панкрукхина. – М. : Изд. РАГС, 2003. – 560с.
7. Пономаренко В. С. Механизм управления предприятием: стратегический аспект / В. С. Пономаренко, Е. Н. Ястремская. – Х. : Изд. ХГЭУ, 2002. – 252 с.
8. Кульман А. Экономические механизмы / Кульман А. ; пер. с франц. / под общ. ред. Н. И. Хрусталевой. – М. : Прогресс; Универс, 1993. – 192 с.
9. Економіка і підприємництво, менеджмент / [С.М. Рогач, Т.А. Гуцул, В.А. Ткачук та ін.]. – К.: ЦП «Компринт», 2015. – 714 с.
10. Румянцева З. П. Общее управление организацией. Теория и практика / З. П. Румянцева. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 304 с.
11. Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України : монографія / Куценко А.В. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – 205 с.

References

1. Rudchenko I. V. Udoskonalennya mekhanizmu upravlinnya finansovomu resursamy pidpryyemstva / I. V. Rudchenko // Suchasni pytannya ekonomiky i prava. - 2011. - Vyp. 1. - S. 16-19.
2. Blank Y. A. Upravlenye kapitalom / Y. A. Blank. – К. : El'ha, Nyka-Tsentr, 2004. – 576 s.
3. Ekonomichna entsyklopediya: u 3 tomakh. T. 1 / [Red. kol.: Mochernyy S. V. ta in.]. – К. : Vydavnychyy tsentr "Akademiya", 2002. – 952 s.
4. Kratkyu ekonomycheskyu slovar' / Pod red. A.N. Azrylyyana. – М.: Ynstytut novoy ekonomyky, 2001. – 1088 s.
5. Selez'n'ova O. O. Sutnist' orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnya rynkovoyu diyal'nisty rozdrubnykh torhovel'nykh pidpryyemstv / O. O. Selez'n'ova // Ekonomyka y upravlyenye. – 2013. – # 1. – S. 92-97
6. Teoryya upravleniya / pod obshch. red. A. L. Haponenko, A. P. Pankrukhyana. – М.: Yzd. RAHS, 2003. – 560 s.
7. Ponomarenko V. S. Mekhanyzm upravleniya predpryyatyem: stratehycheskyy aspekt / V. S. Ponomarenko, E. N. Yastremskaya. – Kh. : Yzd. KhHEU, 2002. – 252 s.
8. Kul'man A. Ekonomycheskye mekhanizmy: Per. s frants. / Pod obshch. red. N. Y. Khrustalevoy. – М. : Prohress; Unyvers, 1993. – 192 s.
9. Rohach S.M. Ekonomika i pidpryyemnytstvo, menedzhment / [S.M. Rohach, T.A. Hutsul, V.A. Tkachuk ta in.]. – К.: TsP «Komprynt», 2015. – 714 s.
10. Rumyantseva Z. P. Obshchee upravlenye orhanyzatsyey. Teoryya y praktyka / Z. P. Rumyantseva. – М.: YNFRA-M, 2007. – 304 s.
11. Kutsenko A.V. Orhanizatsiyno-ekonomichnyy mekhanizm upravlinnya efektyvnisty diyal'nosti pidpryyemstv spozhyvchoyi kooperatsiyi Ukrayiny: monohrafiya. – Poltava: RVV PUSKU, 2008. – 205 s.

Надійшла: 19.11.2017

Рецензент: д. е. н., проф. Ковальчук С. В.